

Verdens største samling af palmyrensk gravskulptur uden for Syrien befinder sig i Danmark, nemlig på Ny Carlsberg Glyptotek. Denne samling og det omfattende arkiv over skulpturerne har været udgangspunktet for Palmyra Portræt Projektet, som sætter fokus på hidtil oversete aspekter og sammenhænge i den romerske portrætskulptur.

PALMYRA PORTRÆT PROJEKTET

– FRA KOLLEKTIVT
FORSKNINGSPROJEKT TIL
INTERNATIONALT KNUDEPUNKT

FOTO: RUBINA RAJA

Gravskulptur fra oasebyen Palmyra i Syrien udgør det største korpus af portrætskulptur i den romerske verden uden for Rom. Dette gør i sig selv denne kategori af materiale ekstremt signifikant både i relation til aspekter af identitetsforskning i de romerske provinser såvel som i forhold til kerneromerske portræstudier. Begge er fakta, der indtil 2012, hvor det kollektive forskningsprojekt *Palmyra Portræt Projektet* blev igangsat, var blevet overset i den hidtidige forskning. Der er omkring 2000 portrætter spredt over forskellige museer og privatsamlinger verden over. Disse var aldrig blevet katalogiseret, beskrevet, dateret og be-

handlet som helhed. Dette forskningsprojekts formål er derfor trefoldigt: at opbygge et korpus over al kendt palmyrensk gravskulptur, at digitalisere det omfattende Harald Ingholt-arkiv, som har til huse på Ny Carlsberg Glyptotek samt at producere flere tekstbind, der ledsager korpus såvel som behandle en række aspekter af palmyrensk portrætskulptur. Korpusset og arkivet tilgængeliggøres online ved projektets slutning, således at forskere verden over kan drage nytte af det. Siden projektets begyndelse er Harald Ingholts udgivne udgravningsdagbøger desuden blevet en central del af projektet, fordi disse indeholder værdifuld information

Søjlekolonnade i Palmyra med reposer til opstilling af skulpturer i det offentlige rum. I baggrunden ses rester af de massive gravtårne, der omkransede Palmyras bycentrum, og i hvilke gravportrætterne var opsat. Nogle grave kunne indeholde mere end 300 portrætter og fungerede som enorme anegallerier.

FOTO: RUBINA RAJA

Gravportræt af kvinde flankeret af dyrehoveder. Bemærk hendes fremstående ører, der bærer en lang række ørenringe. Denne mode forsvandt allerede i det sene 1. århundrede evt. og blev erstattet af langt mere detaljerede smykker. Ligeledes forsvandt de huslige attributter, som hun ligeledes holder og blev erstattet af rige tekstiler samt endnu flere overdådige smykker.

omkring hans udgravninger af utallige grave i Palmyra i 1920'erne. Disse dagbøger udgives af projektet i transskriberet, oversat og kommenteret udgave.

PALMYRENSE GRAVPORTRÆTTER

Palmyras portrætkunst falder i to kategorier af fuldstændig forskelligt omfang; offentlige portrætter på den ene side (hvoraf meget få er bevaret) og gravportrætter på den anden side. I det offentlige rum stod æresstatuer for den lokale elite. Deres placeringer i byrummet er en palmyrensk særegenhed. De blev opstillet på reposer der stak ud midtvejs oppe på de søjler der flankerede gader og portikker og overså således byrummets forskellige dele; gaderne, templerne og de centrale pladser. De fleste af disse offentlige mandlige statuer bar en toga. Dette står i stærk kontrast til gravportrætterne, der stammer fra gravtårne og underjordiske grave, hvor den græske chiton eller parthiske klæder normalt afbildes. Kvinderne bar i den offentlige skulptur klæder, der fuldstændig dækkede deres kroppe og meget få smykker, som det hørte sig i den romerske verden. I gravene er kvinderne i kontrast til det offentlige rum fremstillet med mange og overdådige smykker og i klædedragter og hovedbeklædnin-

ger, der fremstiller en tekstilrigdom sjældent set i den romerske verden.

NY CARLSBERG GLYPTOTEKS SAMLING OG HARALD INGHOLT

Ny Carlsberg Glyptotek besidder verdens største samling af palmyrensk gravskulptur uden for Syrien og huser desuden det detaljerede arkiv over disse skulpturer, som Ingholt grundlagde. Derfor var denne samling og arkivet et excellent og naturligt udgangspunkt for et større, detaljeret studie af portrætterne og er en understregning af det stærke arkæologiske engagement i Mellemøsten, der har kendetegnet dansk arkæologi i århundreder. Palmyrensk portrætskulptur er blevet studeret i mere end hundrede år, men der har aldrig været tiltag til at kompilere et omfattende korpus eller at forstå portrætterne i deres romersk imperiale og lokale kontekster. Ingholt lagde grunden til forståelsen af kronologien og dateringen af palmyrensk skulptur i sin afhandling *Studier over Palmyrensk Skulptur* fra 1928 med vægt på samlingen i Ny Carlsberg Glyptotek. Gunhild Ploug og Finn Ove Hvidberg-Hansen publicerede i 1993 kataloget over Ny Carlsberg Glyptoteks samling. Ingholt-arkivet giver et vigtigt indblik i grundlaget for portrætternes kronologi og in-

deholder mere end 800 illustrationer med noter af Ingholt og tilføjelser af Ploug. Derfor har en komponent i projektet været en digitalisering og tilgængeliggørelse af arkivet for alle forskere samt at knytte arkivet til den specielt udviklede database, hvor hele korpusset samles. Korpusset nærmer sig færdiggørelse og indeholder på nuværende tidspunkt over 2000 portrætter, der alle er dokumenteret ned til mindste detalje og derfor statistisk kan sammenlignes minutløst. Dertil er arkivet blevet sammenstillet med databasen, hvilket betyder at vi på nuværende tidspunkt kan fastslå, hvilke objekter optegnet i arkivet, der er forsvundet siden Ingholts tid eller har skiftet samling/ejer. Derudover optages alt, hvad der kommer på det internationale kunstmarked, i databasen, og herved har det allerede nu været muligt at fastslå, at der som følge af krigshandlingerne i Syrien er blevet udført flere portrætter illegalt fra Palmyra, og at forfalskninger af palmyrenske portrætter ligeledes er steget markant. Som følge af udbredelsen af kendskabet til databasen fungerer projektet nu som rådgiver for samlinger verden over, som kontakter os, når de står overfor at købe et portræt eller gerne vil indhente ekspertise om, hvorvidt et givent portræt er ægte eller en forfalskning.

EGENLOGIK OG LOKAL IDENTITET

Forskning i palmyrensk skulptur mangler i særdeleshed i den engelsktalende verden. Hovedpublikationerne er på fransk og tysk og har et misforstået fokus på 'provincialismen' i portræterne. En håndbog af Malcolm A.R. Colledge 'The Art of Palmyra' fra 1976 er den eneste af sin slags. Et korpus på engelsk er derfor banebrydende og lægger grunden til videre studier samtidig med, at en dansk-baseret international Kooperation fastslår den danske samplings vigtighed. Specielt i den engelsktalende verden er de palmyrenske portrætter blevet misforstået som værende romerske provincialportrætter. Dette indikerer, at de følger imperiale stilarter og moder. Det er ikke tilfældet. Disse portrætter følger en helt speciel egen logik. Ulig romerske portrætter er de ikke individualiserede, men idealiserede – oftest med generiske ansigtstræk. Gennem deres klædedragter, smykker og gestik kommunikerer de deres lokale identitet på en yderst distinkt måde ved at blande græsk-romerske, parthiske og lokale elementer. Denne bevidste og ikke tilfældige blanding af elementer udtrykker en højt udviklet viden om samtidige stilarter og trends i verden uden for Palmyra, og denne viden brugtes på en unik måde i den lokale

kontekst. Mens gravbusternerne for eksempel ofte er klædt i græske dragter, så vises bankethelskulpturen altid i parthiske klædedragter med rigt broderede tekstiler og støvler, hvilket viser vigtigheden af at klæde sig efter kontekst, som igen indikerer, at stilvalg fulgte specifikke kontekster og ikke blot romersk imperiale tendenser. Sådanne aspekter er af afgørende vigtighed for forståelsen af lokale samfund i den antikke verden.

Gravskulptur fra oasebyen Palmyra i Syrien udgør det største korpus af portrætskulptur i den romerske verden uden for Rom.

FORANDERLIG HUMANISTISK FORSKNING

Hvor projektets udgangspunkt var at opbygge og studere det største korpus af portrætskulptur fra den romerske periode uden for Rom selv, er det blevet udvidet til at omfatte en monitorering af det internationale kunstmarked og indtage en konsulentrolle for samlinger verden over. Derudover indbefatter projektet ligeledes en vigtig historiografisk komponent igennem forskningen i og udgivelsen af Ingholts arkiv og dagbøger, som i dag giver os uvurderlig information om en lokalitet der pga. af tilstanden i Syrien til stadighed undergår ødelæggelser.

Forskningsprojektet er finansieret af Carlsbergfondet og Aarhus Universitet. Læs mere på: <http://projects.au.dk/palmyraportrait/>

Liggende mandsfigur samt siddende kvindefigur på et banket-relief fra en grav i Palmyra. Manden er ikklædt en rigt udsmykket parthisk klædedragt og broderede støvler i blødt læder.

FOTO: RUBINA RAJA